Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.149 Прикарпатського
національного університету імені
Василя Стефаника

доктору політичних наук, професору,
професору кафедри політичних наук
Дерев'янку Сергію Мироновичу

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата політичних наук, доцента кафедри політичних наук
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Кобець Юлії Василівни на дисертацію Галіпчака Володимира Дмитровича
«Інституційні чинники інформаційно-безпекової політики України
в умовах воєнного стану»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки та спеціальності 052 «Політологія»

Актуальність дисертаційного дослідження. Інформаційний простір сучасної держави є однією з ключових сфер, у якій відбувається боротьба за вплив, легітимність влади та національну стійкість. В умовах збройної агресії російської федерації проти України загрози в інформаційному вимірі набули системного характеру – вони охоплюють не лише інформаційні атаки та дезінформаційні кампанії, а й спроби делегітимізації державних інституцій, підриву демократичної єдності, впливу на громадську думку. У такій ситуації формування ефективної інформаційно-безпекової політики вимагає переосмислення традиційних підходів та орієнтації на інституційно збалансовану модель з урахуванням воєнного стану, багаторівневої безпекової ситуації та стратегічної мети – інтеграції до європейського політичного простору.

У цьому контексті дослідження Галіпчака В. Д. є своєчасним і соціально значущим, оскільки поєднує теоретико-методологічні підходи сучасної політичної науки із прикладними потребами безпекового сектору, пропонуючи нові аналітичні рішення для розуміння інституційної логіки формування та реалізації інформаційно-безпекової політики в умовах війни. Автор не лише інтегрує сучасну теорію політики безпеки, а й адаптує її до українського контексту з урахуванням сучасних викликів, інформаційного тиску та трансформацій у безпековому секторі. Виокремимо кілька ключових обставин, що підсилюють актуальність обраної теми.

По-перше, в українському науковому дискурсі ще не сформовано комплексної концепції інституційної координації в сфері інформаційної безпеки. В умовах воєнного стану саме злагоджена взаємодія державних органів (РНБО, СБУ, ЗСУ, Держспецзв'язку, Нацради з питань телебачення і радіомовлення тощо) та недержавних суб'єктів відіграє визначальну роль у протидії інформаційним загрозам. Дисертант підходить до аналізу цієї взаємодії системно, пропонуючи не лише теоретичну класифікацію інституцій, але й прикладне розуміння рівня їх функціональної сумісності, вертикальної та горизонтальної координації.

По-друге, наукова актуальність посилюється тим, що автор розглядає інформаційну безпеку як один з елементів ширшого стратегічного бачення державної безпекової політики. Такий підхід дозволяє вийти за межі галузевих досліджень і вписати проблематику інформаційної політики в контекст національної безпеки, державного управління та політичної модернізації.

По-третє, у роботі присутній вагомий євроінтеграційний акцент: дослідження частково зосереджується на відповідності українських інституційних практик європейським стандартам, особливо в частині прозорості, підзвітності, прав людини та доступу до інформації. Питання імплементації директив ЄС у сфері кіберстійкості, регулювання медіа та протидії дезінформації тісно пов'язані з підходами, які аналізуються в дисертації. В умовах просування України до членства в Європейському Союзі, розбудова інформаційного простору відповідно до принципів ЄС є не лише політичним орієнтиром, але й практичною необхідністю.

Відзначимо, що актуальність роботи здобувача зумовлюється не лише специфікою національного безпекового середовища в умовах збройної агресії, а й потребою в глибокому аналізі інституційної спроможності держави захищати свій інформаційний суверенітет, координувати зусилля на національному рівні та адаптуватися до європейських підходів у сфері інформаційної політики. Тема дослідження є науково значущою, практично орієнтованою та перспективною для подальших студій у галузі політичної науки, публічного управління та безпекових досліджень.

Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах тематичного напряму наукової роботи кафедри політичних наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Ступінь наукової обґрунтованості та вірогідності основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції, викладені у дисертації, відзначаються достатнім рівнем наукової обґрунтованості та логічної цілісності. Аргументація базується на міждисциплінарному поєднанні положень політичної науки, теорії національної безпеки, інформаційної політики, інституціоналізму та державного управління. Здобувач використовує сучасні методи політико-правового, системного, структурно-функціонального, інституційного та порівняльного аналізу, що забезпечує всебічний підхід до досліджуваної проблематики (с.28-29).

Дисертант демонструє вміння логічно й послідовно вибудовувати дослідницький наратив: від теоретико-методологічного аналізу (розділ 1) – до прикладних характеристик і моделей реалізації політики (розділи 2–3). Наукові положення спираються на достовірну джерельну базу: у роботі використано 395 джерел, серед яких наукові монографії, аналітичні звіти, законодавчі акти, міжнародні документи, публікації українських і зарубіжних фахівців. Особливо варто відзначити актуальність використаних джерел, значна частина яких охоплює події 2022 – 2024 років.

Розділи дисертації мають чітку внутрішню структуру, на початку кожного з них окреслено дослідницьку мету, а у висновках – підсумовано основні результати. Це забезпечує прозору логіку обґрунтування авторських висновків. Висловлені у дисертації пропозиції щодо вдосконалення інституційного механізму інформаційної політики в умовах воєнного стану, зокрема посилення координаційної ролі РНБО та підвищення адаптивності нормативного регулювання, мають високий ступінь практичної релевантності.

Позитивно стверджувати, що сформульовані дисертантом положення є виваженими, підтвердженими відповідною доказовою базою та мають належний рівень достовірності. Робота справляє враження методологічно стрункого, джерельно обґрунтованого і внутрішньо логічного дослідження.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Одержані в дисертації результати вирізняються належним рівнем достовірності та наукової новизни, що ґрунтується на логічно вибудованій методологічній базі, широкому масиві джерел та аналітичному опрацюванні емпіричних матеріалів. Відзначаєм, що дисертант вдало застосував поєднання класичних підходів політичної науки (інституціонального, порівняльного, структурно-функціонального) з елементами критичної безпекової парадигми та аналітики стратегічних комунікацій, що дозволило забезпечити глибину й цілісність аналізу. До найбільш важливих елементів наукової новизни, що виносяться на захист відносим:

уперше у вітчизняній політичній науці здійснено цілісну інституційну концептуалізацію інформаційно-безпекової політики в умовах війни, зокрема з урахуванням гібридного характеру загроз та ролі некласичних акторів інформаційного впливу (с. 5–6, 28, 93–94). Автор не лише структурує понятійний апарат, а й окреслює функціональні особливості ключових інституцій (державних і недержавних) у цій сфері;

уточнено зміст і функціональну динаміку категорії «інституційні чинники» з урахуванням сучасних трансформацій у національному безпековому секторі. Зокрема, подано авторське бачення цієї категорії як сукупності нормативно-

організаційних, управлінських та комунікативних механізмів, які опосередковують формування та реалізацію інформаційної політики (с. 93–98);

обґрунтовано нову типологію інституцій, що діють у сфері інформаційної безпеки України, зокрема у воєнний період. На основі аналізу структури сектору автор виділяє державні, громадянські, міжнародні та змішані інституції, а також подає авторське бачення моделей їх взаємодії (с. 103–114);

подальшого розвитку набули засади щодо проявів інформаційної агресії як інституціоналізованої практики впливу, що здійснюється на системному рівні через медіа, ІТ-інфраструктуру та цифрову дипломатію (с. 156–161). Цей аналіз важливий як для оцінки загроз, так і для формування протидії;

визначено роль і потенціал механізмів публічної дипломатії, європейської інтеграції та міжнародного партнерства як інституційної підтримки інформаційної безпеки України (с. 183–196). Зокрема, автор наголошує на важливості політик ЄС у сфері цифрової трансформації, кібербезпеки, протидії дезінформації як джерела інституційного запозичення та адаптації;

сформульовано практичні рекомендації, що стосуються підвищення ефективності інституційного реагування на інформаційні загрози, зокрема – щодо координації між органами публічної влади, правової деталізації повноважень, впровадження незалежного наглядового органу тощо (с. 196).

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження. Прикладна цінність роботи здобувача полягає у можливості використання її висновків і пропозицій для вдосконалення державної інформаційно-безпекової політики, зокрема в умовах воєнного стану. Напрацьовані рекомендації можуть бути застосовані в діяльності профільних органів влади – таких як РНБО, Держспецзв'язку, Міністерство оборони, Міністерство культури та інформаційної політики – у процесі формування стратегічних рішень та нормативних документів.

Окремі аналітичні положення можуть використовуватись для удосконалення міжвідомчої координації, зміцнення інституційної спроможності в сфері

інформаційної безпеки, а також підготовки фахівців із безпекових студій, державного управління та політології. Дослідження може бути інтегроване в зміст фахових дисциплін і програм підвищення кваліфікації.

Висновки, запропоновані дисертантом, можуть стати аналітичним ресурсом для міжвідомчих робочих груп, експертних дорадчих рад при органах влади, а також бути використані громадськими організаціями та незалежними аналітичними центрами в процесі формування пропозицій з інформаційної політики та реформування безпекового сектору.

Зміст основних положень дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження Галіпчака В. Д. має чітко вибудувану структуру, яка відповідає вимогам до наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Робота логічно структурована, складається зі вступу, трьох розділів, підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст дисертації відображає послідовне розгортання дослідницького задуму, починаючи з обґрунтування теоретико-методологічних засад і завершуючи конкретними пропозиціями прикладного характеру.

У першому розділі (с.37-92) дисертант розглядає концептуальні основи інформаційної безпеки, розкриває взаємозв'язок між національною безпекою, інформаційною політикою та інституційною теорією. Значна увага приділена категоріальному апарату дослідження та актуальним викликам гібридної війни.

Другий розділ (с.93-137) присвячено аналізу інституційних засад формування та реалізації інформаційно-безпекової політики України в умовах воєнного стану. Автор систематизує ключові суб'єкти політики, вивчає механізми їхньої взаємодії, функціональні особливості та нормативно-правову базу.

У третьому розділі (с.138-196) акцент зроблено на сучасних трансформаціях інформаційного середовища в умовах війни, аналізуються євроінтеграційні орієнтири України в сфері інформаційної безпеки, виклики інформаційної війни та напрями посилення інституційної спроможності в цій сфері. Особливу цінність

становлять спроби автора виокремити моделі адаптації інформаційної політики до стандартів ЄС та зростаючого рівня цифрових загроз.

Узагальнюючи, варто зазначити, що структура дисертації забезпечує послідовне, комплексне й аргументоване висвітлення заявленої проблематики, поєднуючи теоретичну рефлексію з практичним аналітичним інструментарієм.

Повнота викладу основних наукових положень та висновків дисертації в опублікованих працях, зарахованих за темою дослідження. Основні результати, теоретичні узагальнення та практичні висновки, отримані у дисертаційному дослідженні Галіпчака В.Д., знайшли повне та послідовне відображення в опублікованих наукових працях здобувача. За темою дисертації оприлюднено 13 наукових публікацій, з яких 6 статей у фахових наукових виданнях України категорії «Б», стаття у міжнародних наукометричних базах «Web of Science», публікація в наукових збірниках, що відображають додаткові результати дослідження та 5 тез-доповідей, представлених на міжнародних і всеукраноїських науково-практичних конференціях.

Апробація дослідження представлена у повному обсязі, а її результати були належним чином винесені на фахове обговорення в межах академічних заходів, що засвідчує достатній рівень наукової зрілості, практичної значущості та відповідності вимогам до дисертаційних робіт.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. Проведений аналіз тексту дисертаційного дослідження Галіпчака В. Д. дає підстави зробити висновок, що робота виконана дотриманням принципів академічної доброчесності, відповідно до вимог чинного законодавства України та етичних стандартів наукової діяльності. У дисертації не виявлено фактів плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Усі використані джерела коректно оформлені, наукові положення та висновки належно аргументовані, а результати апробовані у відповідних публікаціях і виступах на наукових заходах. Здобувач дотримався вимог академічної етики, що підтверджується змістом роботи, її бібліографічним апаратом та відсутністю порушень, зафіксованих у встановленому порядку.

Дискусійні положення та рекомендації до змісту дисертації. Дисертація Галіпчака В. Д. справляє позитивне враження як цілісне, концептуально зважене дослідження, яке актуалізує низку важливих наукових та практичних питань, пов'язаних із функціонуванням інформаційно-безпекової політики України. Разом із тим окремі положення, висвітлені в роботі, можуть стати предметом подальшої наукової дискусії або методичного вдосконалення:

1. Дисертантом сформовано загальну концептуальну рамку дослідження, в якій переважає інституціональний підхід до розгляду інформаційно-безпекової політики. Разом з тим, констатуємо, що доцільною була б глибша рефлексія над теоретичним обґрунтуванням взаємозв'язку між політичною участю та інформаційною безпекою. У підрозділі 1.3 (с. 82–86) автор визначає політичну участь як важливий контекст для реалізації безпекової політики, однак лише побіжно аналізує механізми, через які участь громадян впливає на зміст інформаційного середовища. Доцільно було б деталізувати способи інституціоналізації цієї участі, а також вказати, яким чином участь громадян може бути інтегрована в механізми протидії дезінформаційним кампаніям або у процес стратегічних комунікацій у сфері безпеки. Такий підхід посилив би практичну цінність дослідження у вимірі демократичної підзвітності й стійкості до зовнішніх інформаційних впливів.

2. У третьому розділі дисертації (п.3.3, с.154-177) частково порушено питання євроінтеграційної динаміки інформаційної політики, однак воно могло б бути представлене як окрема смислова лінія. Наприклад, аналіз участі України у спільних інформаційних ініціативах ЄС (як-от боротьба з дезінформацією, цифрова грамотність, захист критичної інфраструктури) значною мірою залишився на рівні констатації. Ураховуючи, що тема євроінтеграції чітко артикулюється в офіційних документах (зокрема у сфері цифрової трансформації, стратегічних комунікацій та кібербезпеки), вважаємо, що автор міг би детальніше розглянути адаптаційний потенціал європейських стандартів до українських умов. Таке доповнення не лише

розширило б порівняльну рамку дослідження, але й надало б роботі більшої прикладної глибини в контексті стратегічного курсу держави.

3. У деяких підрозділах дисертації спостерігається відсутність або недостатня чіткість формулювання висновкових тез після аналітичного викладу матеріалу. Зокрема, у підрозділі 2.1 (с.103), де здійснюється інституційний аналіз національної інформаційної політики – наприкінці підпункту відсутня чітка логічна рамка для узагальнення викладеного матеріалу. Також у підрозділі 3.1 (с.153) – аналізується діяльність державних інституцій у сфері протидії дезінформації, виклад зосереджений переважно на дескрипції нормативних засад, однак підсумкові положення залишаються не виокремленими. При підготовці подальших наукових праць по темі дисертації, вартувало би передбачити структуровані підсумкові блоки, які узагальнюватимуть основні аналітичні висновки кожного з підрозділів, що сприятиме кращому логічному сприйняттю роботи.

Поточні рекомендації можуть бути враховані автором у подальших наукових публікаціях або монографічній інтерпретації дисертації. Зазначені зауваження жодним чином не знижують загальної якості виконаного дослідження, а радше свідчать про глибину та багатогранність порушеної проблематики, яка відкриває можливості для наступних досліджень у сфері інформаційної безпеки, інституційної взаємодії та євроінтеграційної трансформації безпекової політики України.

Висновок щодо дисертаційного дослідження. Оцінюючи зміст, структуру та науково-практичні результати дисертаційної роботи Галіпчака Володимира Дмитровича на тему «Інституційні чинники інформаційно-безпекової політики України в умовах воєнного стану», слід наголосити, що вона є завершеним самостійним дослідженням, яке відповідає актуальним викликам сучасної політичної науки та безпекових студій.

Положення, висновки й рекомендації дисертації повністю відповідають критеріям наукової новизни, достовірності й практичної значущості, що висуваються до досліджень такого рівня. За своєю актуальністю, рівнем

теоретичної розробки, обсягом опрацьованого матеріалу й цінністю отриманих результатів дисертаційна робота Галіпчака Володимира Дмитровича відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від № 44 12.01.2022 р. (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 Політологія.

Рецензент:
кандидат політичних наук
доцент кафедри політичних наук
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника Юлія КОБЕЦЬ